

NADZOR BANAKA I STABILNOST BANKARSKOG SUSTAVA

SUPERVISION OF BANKS AND THE STABILITY OF THE BANKING SYSTEM

Abstract:

Banking is an activity that influences, both directly and indirectly, all the other activities and the economy as a whole. What is more, banking is the activity that takes over the risks immanent in the nature of financial institutions. Nowadays banking is going through significant changes of functions and forms. The creation of gigantic banks through consolidations and acquisitions, a growing competition of non banking financial and service firms, the internationalization of financial markets, the multiplications of services, changes in rules and deregulations, continuous innovations in the information technology and automatization are changes caused by the growing trend of globalization. Banking requires human and technical skills for the understanding of risk features in the bank's environment, the identification and classification of risks, their measurement, the control and setting up of procedures and instruments needed to minimize the exposure to risks in order to minimize the losses. In order to have a continuous realization of that goal a growing international cooperation is inevitable in banking, in both the regulation and the supervision of banks, starting from the conditions needed to found and operate banks to the moment the bank ceases to operate.

JEL: G20, G21, G28

Key words: *bank, banking, bankruptcy, financial reliability, depositary institution, financial system, financial reports, loss, property, information technology, insolvency, capital, control, consolidation, liquidity, management, supervision, prudential, regulation, risk, solvency, stability, security, saving.*

1. UVOD

U kolikoj mjeri financijski sustav može poduprijeti gospodarski rast u najvećoj mjeri ovisi o stabilnosti i djelotvornosti bankovnog sektora s obzirom na to da su banke, još uvijek, glavni financijski posrednici (realokatori kapitala). Velika osjetljivost bankovnih sustava koja vrlo lako dovodi do njihove nestabilnosti, a tada je već pojava krize samo pitanje trenutka, jest, mogli bismo reći, njihova urođena slabost. Bankarstvo je specifična djelatnost u kojoj se preuzimanje rizika nikad u cijelosti ne može izbjeći niti njegova prisutnost spriječiti. Ukoliko

* Mr. sc., Savjetnik Hrvatske narodne banke u Zagrebu
Članak primljen u uredništvo: 20.02.2008.

bi rizike bankovnog neuspjeha bilo moguće u cijelosti eliminirati u tom bi trenutku nestao razlog postojanja bankarstva kao djelatnosti.

Kako banke nisu poduzeća koja donose dobit samo svojim vlasnicima već pridonose i (ne)ostvarenju općeg dobra, vlada svake zemlje zainteresirana je za stabilnost njihova poslovanja i održavanje povjerenja javnosti u bankovni sustav. Povjerenje javnosti, prema mišljenju mnogih, polazna je pretpostavka za uspješno poslovanje svake banke.

Da bi problemi u bankarstvu u što manjoj mjeri bili uzrokom povećanja fiskalnih troškova (uslijed spašavanja banaka koje su poslovale problematično), poticali nepovjerenje javnosti i bijeg kapitala ili prouzročili poremećaj čitavog gospodarskog sustava zemlje, pa i šire, bankovni sektor je u najvećoj mjeri, najdetaljnije, reguliran, i isto tako izložen nadzoru i kontroli nadležnih državnih institucija. Propisivanjem prudencijalnih¹ pravila poznatih bankarskoj struci, koja time za banke postaju obvezujuća u primjeni, regulatornih izvješća za praćenje poslovanja i stalnom kontrolom njihovih aktivnosti regulatorno-nadzorne vlasti provode svoj utjecaj na bankovni sektor bez obzira na stupanj tržišne demokracije pojedine zemlje.

Prijelaz na tržišni način gospodarenja i afirmiranje poduzetničkih sloboda, pojava novih financijskih usluga i instrumenata, globalizacija financijskih tržišta i formiranje multinacionalnih bankovnih grupa, sve veći razvoj nebankovnih financijskih posrednika i informatičke tehnologije donosi nagli porast konkurencije, povećanje broja i vrsta bankovnih rizika što sve ima krupne implikacije na regulaciju i nadzor bankovnog sektora. Važnost depozitno-kreditnih institucija za funkcioniranje ukupnog gospodarstva nametnula je nužnost propisivanja pravila po kojim banke posluju.

Ovaj rad ima svrhu ukazati na važnost i ulogu regulacije i nadzora u reduciranju prakse rizičnog poslovanja banaka odnosno značaj obje funkcije za uspostavu i osiguravanje solventnog, profitabilnog i konkurentnog poslovanja banaka, a time i stabilnog bankovnog sustava. Iako je nesporna važnost nadzora i kontrole pravilnosti primjene regulative za osiguranje zakonitosti poslovanja banaka, primarna svrha ovog rada je razmotriti važnosti i ulogu prudencijalnosti u regulaciji i nadzoru poslovanja banaka kojom se potiče razvoj bankovnog sustava na zdravim načelima. Razmatranje problematike regulacije i nadzora poslovanja banaka pokušaj je ukazivanja na složenost i brojnost čimbenika koji izravno utječu na kvalitetu i stabilnost poslovanja banaka kao i isticanje potrebitosti razboritog upravljanja rizicima u sprečavanju razornog učinka svakog oblika bankovne krize.

2. POVIJESNA ISKUSTVA NADZORA BANAKA

Upućenost svakog subjekta nacionalnog gospodarstva na kreditore – banke i druge kreditne institucije i opasnost od prijenosa štetnih posljedica poremećaja u bankovnom sustavu na cjelokupno gospodarstvo temeljni su razlozi za reguliranje bankovnih aktivnosti i uvođenje državnog nadzora i kontrole poslovanja banaka.

Banke u SAD i razvijenim zemljama Europe posluju u uvjetima regulatorno ograničene poduzetničke slobode i njihovo je poslovanje predmet raznih oblika nadzora i kontrole već gotovo čitavo stoljeće. I zemlje u razvoju su, u posljednjih 15-20 godina, shvatile kako nužnost tako i važnost nadzora i kontrole banaka za uspostavu stabilnog bankovnog sustava kao i njegov značaj za ukupni ekonomski razvoj. U uvjetima suvremenog tržišnog

¹ engl. prudential, razborit, promišljen, mudar, oprezan

gospodarstva i sve šire deregulacije, pojave novih specijaliziranih banaka i novih bankovnih proizvoda, nestajanja granica tržišta i sve većim razvojem novih informacijskih tehnologija, nadzor i kontrola poslovanja banaka dobiva sve više na važnosti za banku, grupu banaka na razini cijele grupe i bankovnog sustava u cjelini.

Analiza evolucije bankovnog reguliranja i sustava nadzora i kontrole bankovnih procesa dovodi do zaključka da je nastanak tih sustava u mnogim zemljama posljedica reakcije na financijske krize ("krizom stvoreni") a razvoj karakteriziraju brojni eksperimenti i promjene. Međutim i pored svih nastojanja regulatorno – nadzornih vlasti povijest posljednjih četiri stotine godina puna je financijskih kriza.²

Tako je u Njemačkoj opći nadzor nad poslovanjem banaka uveden za vrijeme bankovne krize 1931. godine. Obavljala ga je Nadzorna vlast za bankarstvo, kao koordinirajuće tijelo između Vlade i Državne banke i državni komesar za bankarstvo kao izvršna instanca. U razdoblju od 1935. do 1945. nadzor poslovanja banaka obavljali su Državni nadzorni ured za kreditno poslovanje, kao vrhovno tijelo te komesar za kreditno poslovanje, državni ministar za gospodarstvo i državni bankovni direktori, kao izvršne instance. Godine 1945. nadzor nad bankama preuzele su savezne pokrajine, koordinirajući svoju djelatnost preko posebnog Odbora za nadzor nad bankama.

Sada važećim Zakonom o kreditnom poslovanju, koji je na snazi od 1962. propisana su dva ključna čimbenika - okvirni uvjeti poslovanja i obvezan nadzor poslovanja svih subjekata ("kreditnih institucija") koji obavljaju bankovne poslove. Nadzor poslovanja kreditnih institucija povjeren je samostalnoj središnjoj ustanovi Federal Banking Supervisory Office - FBSO (Savezni bankovni nadzorni ured). Zadaća Saveznog bankovnog nadzornog ureda je, radi zaštite javnog interesa, korigirati uočene propuste i nepovoljna kretanja u poslovanju i upravljanju koja mogu ugroziti sigurnost imovinskih vrijednosti povjerenih kreditnim institucijama ili biti uzrokom znatnih šteta za ukupno gospodarstvo. Da bi obavilo zadaću Saveznom nadzornom uredu zakonom su dane ovlasti odlučivanja i poduzimanja mjera o svim pitanjima važnim za stabilno i sigurno poslovanje bilo kojeg oblika kreditnog instituta. Provedba svojih odluka i mjera Savezni nadzorni ured može osigurati i prinudnim sredstvima prema Zakonu o administrativnom izvršenju.

Regulacija i nadzor poslovanja banaka u SAD ima najdulju povijest. U razdoblju ranog američkog bankarstva s brzom ekspanzijom državnih banaka i porastom broja propasti banaka, države su dobivale sve veća ovlaštenja u svezi s regulacijom bankovnog poslovanja. Da bi zaštitile klijente banaka, države su počele obavljati nadzor bankovnog poslovanja, a nešto kasnije javljaju se ideje o sustavu osiguranja depozita. U razdoblju 1836. - 1863. nadzor banaka obavljan se pregledom izvješća primljenih od banaka uz vrlo rijetke kontrole uvidom u dokumente izravno u banci. Federalni Zakon o financijskom nadzoru (1863.) i Zakon o narodnoj banci (1864.) omogućili su federalnoj vladi aktivni nadzor poslovanja banaka i osnivanje prvog Ureda za bankovnu kontrolu s ovlastima regulacije i nadzora svih nacionalnih banaka.

Zakonom o Federalnim rezervama 1913. godine ustanovljen je i Sustav federalnih rezervi koji postaje glavni nadzornik federalnih - nacionalnih banaka i državnih banaka koje su članice sustava. Na taj način u dualnom bankovnom sustavu koji čine federalne i državne banke dolazi do preklapanja ovlasti regulatorno-nadzornih institucija federalne i državne razine.

Nakon sloma burze 1929. godine i tijekom velike ekonomske krize javnost je gubila povjerenje u bankovni sustav te su banke propadale u valovima sve do 1933. godine. Kao

² Kindleberger, C.P. i Aliber, R.; Najveće svjetske financijske krize, Zagreb 2006., str. 267-276.

reakcija na kolaps bankovnog sustava tijekom ekonomske krize donesen je 1933. godine tzv. Glass-Steagalov zakon o bankarstvu. Temeljem odredbi ovog zakona stvorena je i treća nadzorna institucija na federalnoj razini. Federalna agencija za osiguranje depozita (Federal Deposits Insurance Corporation - FDIC) kojoj je glavna funkcija osiguranje depozita u bankama i štednim ustanovama i na taj način vraćanje povjerenja deponenata. Pored toga FDIC je ovlašten provesti nadzor i kontrolu bilo koje od osiguranih banaka (federalne i državne) i poduzeti prinudne mjere kako bi se smanjio rizik za osigurana sredstva.

Uz navedene institucije za regulaciju i nadzor banaka na federalnoj razini svaka je država ovlaštena provoditi nadzor poslovanja banaka kojima je putem vlastite institucije izdala odobrenje za rad. Ovakav preklapajući regulatorno-nadzorni sustav štitio je depozitare i osiguravao stabilnost bankovnog sustava skoro 60 godina.

I pored svih promjena i financijskih inovacija znatan utjecaj na današnje bankarstvo imaju zakoni iz tridesetih godina. Početkom osamdesetih godina novi proizvodi i usluge na temelju tehnološkog razvitka dovode do značajnih promjena i povećanja konkurentnosti u bankovnoj industriji što je zahtijevalo unapređenje i pristupa i metoda nadzora. Izravan pregled banaka, pogotovo onih područja poslovanja koja predstavljaju najveći rizik za bankovni sustav, postaje najvažnija metoda nadzora, ali ne i dovoljna za cjelovitu i pouzdanu odgovornost za uspostavu stabilnosti bankovnog sustava. Broj stečajeva banaka tijekom 1980-ih i 1990-ih godina bio je mnogo veći nego u ranijim desetljećima. Npr. tri tisuće štedno-kreditnih udruga i drugih oblika štednih institucija u SAD-u propalo je u 1980-im godinama s gubicima, na račun američkih poreznih obveznika, većim od 100 milijardi dolara.³

Razvojem i primjenom računalne informacijske tehnologije geometrijski rastu i mogućnosti sveobuhvatnog i kontinuiranog analitičkog praćenja i nadzora poslovanja banaka na temelju prikupljenih informacija i formirane baze podataka o njezinom poslovanju. Uspostava i funkcioniranje informacijskog sustava na principima informacijske tehnologije temeljna je pretpostavka pravodobnosti i točnosti financijskih informacija, utvrđivanja pogrešaka, otkrivanja pronevjera, zaštite imovine, cjelovitosti računovodstvene evidencije itd.

Utvrđivanjem uvjeta u kojima su nastajali i uzroke najvažnijih promjena tijekom razvoja sustava regulacije i nadzora poslovanja banaka u Njemačkoj i SAD, zemalja s najrazvijenijom praksom, uočljiva su određena istovjetna iskustva koja se mogu grupirati na slijedeći način:

- stvaranje sustava nadzora i/ili bitne promjene u regulativi i nadzoru poslovanja banaka najčešće su potaknute pojavom bankovne krize;
- podrobno ispitivanje i kontinuirano praćenje kvalitete kreditnog i investicijskog portfelja temelj su svakog nadzora; (svaka banka «puca» na kvaliteti aktive odnosno kvaliteti kreditnih i ostalih investicijskih plasmana odnosno zadovoljenju kapitalnih zahtijeva za pokriće kreditnih, tržišnih, operativnih i ostalih rizika koji su prisutni ili potencijalno mogu nastati u određenom razdoblju poslovanja banke);
- javno i transparentno objavljivanje financijskih izvješća banaka promiče tržišnu disciplinu što pozitivno utječe na primjenu regulative i djelotvornost nadzora poslovanja banke;
- najpouzdanija metodologija nadzora poslovanja svakog bankovnog sustava je procjena bankovnih rizika odnosno (pr)ocjena sustava upravljanja rizicima koji proizlaze iz svih poslovnih aktivnosti banke i utvrđivanje adekvatne kapitaliziranosti banke temeljem provedene izravne kontrole ili revizije podataka koje banke dostavljaju u regulatornim izvješćima;
- svaki sustav nadzora, bez obzira na stupanj razvijenosti bankovnog sustava kojeg nadzire, mora posjedovati moć prisilnog provođenja aktivnosti koje se odnose na ispunjenje

³ Kindleberger, C.P. i Aliber, R.; Najveće svjetske financijske krize, Zagreb 2006., str. 12.

mjera naloženih za poboljšanje stanja u banci i/ili mjera za otklanjanje utvrđenih nezakonitosti i nepravilnosti u poslovanju banke, promjenu poslovne politike i managementa banke, i u konačnici mjere prestanka poslovanja određene banke u situaciji kada to nadzorno tijelo ocjeni potrebnim za očuvanje stabilnosti bankovnog sustava;

- kontrole u procesu rada što podrazumijeva interne računovodstvena kontrole (sustav operativnih postupaka kojim se neposredno i na dnevnoj razini provjerava ispravnost provedenih postupaka i računovodstvenih radnji) kao i kontrole koje osiguravaju pridržavanje usvojenih politika (kontrole upravljanja) najdjelotvorniji su oblik kontrole svakog bankovnog sustava;

- funkcija primjerene regulative i kontrole poslovanja banka je bitna da bi se uspostavio okvir za pravednu tržišnu utakmicu i ispravile nepravilnosti i propusti što prije, ali ukupno poslovanje banke na zdravim osnovama i uz primjenu svih poznatih pravila bankovne struke u najvećoj mjeri zavisi o stručnosti, spretnosti, odgovornosti i (ne)sklonosti moralnom hazardu svakog bankara koji ocjenjuje rizik ili donosi odluku o bilo kojem obliku plasmana financijskog potencijala banke.⁴

Regulacija i nadzor poslovanja banaka u zemljama socijalističko-planske privrede bili su postavljeni na posve drugačijim principima. Državna regulacija svodila se na precizno utvrđivanje brojnih mjera, obveza i postupaka koje su banke morale provoditi. Organi upravljanja bankom bili su puki izvršitelji dogovora definiranih u okviru političkih organa i institucija i propisanih obveza bez mogućnosti vođenja samostalne poslovne politike i odlučivanja sukladno pravilima bankovne i ekonomske struke. Utjecaj političkih organa nije se odvijao samo kroz pritisak na donošenje odluka suprotnih ekonomskim kriterijima već i kroz pritisak na rad organa nadležnih za kontrolu banaka i na rad pravosudnih organa. Tako se neracionalno ponašanje banaka i popustljivost kontrolne funkcije, sve uz suglasnost političke moći, zaokružuje u neprobojni sustav neprofitabilnog poslovanja koji rezultira nelikvidnim i nesolventnim bankama koje nesmetano posluju. I naš bankovni sustav sadržava sve negativne posljedice takva načina poimanja uloge države u poslovanju banaka. Sanacija i restrukturiranje naslijeđenog stanja te ustroj regulatornog okvira i sustava nadzora i kontrole poslovanja banaka na principima razvijenog svijeta delikatan je i dugotrajan proces.

3. CILJEVI REGULACIJE BANAKA I ULOGA SUSTAVA NADZORA

Iako bankari moraju posjedovati ovlasti slobodnog odlučivanja pri rješavanju svakodnevnih poslovnih situacija bankarstvo je, s obzirom da se radi o području od posebnog društvenog interesa, jedna od najreguliranijih poslovnih aktivnosti. U većini gospodarstva banke su, još uvijek, jedinstvene kao kreatori novca, glavna mjesta pohrane stvorene akumulacije i građanstva i gospodarskih subjekata, alokatori financijskog potencijala (kreditni koji omogućuju investicije i potrošnju) i voditelji državnog platnog sustava. Važnost depozitno-kreditnih institucija za funkcioniranje ukupnog gospodarstva nametnula je potrebu propisivanja pravila po kojima one posluju.

I pored shvaćanja da je banka javno dobro (public good) uvijek je aktualna debata s argumentima za i protiv bankovnih deregulacija odnosno koliko još deregulacija bankarstvo treba. Obzirom da u situaciji kada dođe do propadanja banaka ukupno veću štetu trpi društvena zajednica nego njihovi vlasnici, država, a osobito nakon tzv. Velike ekonomske

⁴ Spong, K.; Banking Regulation - its Purposes, Implementation and Effects, Federal Reserve Bank of Kansas City, 1994., str. 12-20.

krize, za poslovanje banaka utvrđuje čvrst regulatorni okvir. Regulacija poslovanja banaka je proces koji se odvija i u najrazvijenijim sustavima i na međunarodnom planu jer su razlozi za to brojni a neki od njih prisutni su i nekoliko desetljeća.

Postalo je jasno da država više može pomoći nacionalnom gospodarstvu osiguranjem stabilna, djelotvorna i transparentna financijskog sustava nego li osiguranjem jeftinih kredita regulacijom kamatnih stopa, kreditnom regulacijom i sličnim mjerama.

Sva regulatorna pravila su u osnovi skup zaštitnih mehanizama s naglaskom na preventivnom djelovanju, koji uz organizacijski ustrojene procedure i postupke te sustav internih kontrola trebaju osigurati maksimalnu zaštitu malih štediša, deponenata i općenito vjerovnika banke što sve u konačnici pozitivno utječe na stabilnost bankovnog i gospodarskog sustava.⁵

Zdrav bankovni sektor ima posebnu ulogu u osiguranju makroekonomske stabilnosti i razvoja tržišnog gospodarstva. Radi njegove ključne pozicije u svakom gospodarstvu razumljiva su i opravdana sva nastojanja da bankovni sektor bude zdrav kako bi stvorio klimu povjerenja na domaćem i međunarodnom planu i polaznu osnovicu koja će omogućiti ekonomski rast. Iz tih razloga opće je prihvaćeno mišljenje da funkcioniranje bankovnog sustava treba biti regulirano čak i u slobodnoj tržišnoj ekonomiji.

Skup regulatornih ograničenja (propisanih limita, okvira, odnosa i dr.) koja pridonose sigurnijem i uspješnijem poslovanju banaka i čine sustav stabilnim, općenito se označavaju kao "prudencijalna" regulacija - regulacija razboritog poslovanja banaka.

Potreba za reguliranjem poslovanja banaka javlja se čim su poduzetnici i fizičke osobe počeli držati sredstva u bankama i obavljati financijske transakcije putem banaka (kada je zlatar postao bankar).

Središnja uloga bankovnih sustava u modernim gospodarstvima i razmjer negativnih posljedica bankarskih kriza na cjelokupno gospodarstvo isplativim čine sve uloženo u izgradnju regulatornog okvira unutar kojega banke posluju. Iako nije moguće izgraditi savršen sustav koji bi u svim ekonomskim uvjetima osigurao stabilnost i sigurnost poslovanja banke, dobro postavljena i ispravno provedena regulacija može umanjiti ili, u nekim slučajevima, spriječiti štetu koju banka trpi zbog loših poslovnih odluka uprave. Istodobno reguliranje banaka je adekvatno samo ukoliko ima minimalan učinak na odluke o pribavljanju izvora sredstava i alokaciju kreditnog potencijala.⁶

Bankovna se regulativa razvija da bi služila brojnim ciljevima koji su se vremenom i mijenjali, a u nekim slučajevima bivali i u međusobnoj suprotnosti. Regulatorne i nadzorne vlasti uvijek zahtijevaju više kapitala, više izvješća, više pažnje prema kvaliteti aktive itd. Nastojanja bankovne regulative mogu se svesti na ostvarenje sljedećih opće prihvaćenih ciljeva opisanih dalje u tekstu.

3.1. Osiguranje solventnosti banke - smanjenje opasnosti od bankrota

U uvjetima rastuće konkurencije i deregulacije nesmetano djelovanje zakona ponude i potražnje određeni broj sudionika na tržištu dospije u stanje insolventnosti tj. situaciju kada tržišna vrijednost njihove aktive padne ispod ukupne vrijednosti njihove pasive⁷. Ovakav

⁵ Leko, V.; Financijske institucije i tržišta –Ekonomski fakultet Zagreb-skripta, Zagreb 1997., str. 17.

⁶ Projekt - Izgradnja financijskih tržišta - dio Uvod u regulaciju, nadzor i analizu banaka - Ekonomski institut, Zagreb 1994., str. 60-61.

⁷ Insolventnost je definirana kao negativna vrijednost banke ili kad su obveze iznad vrijednosti njezine imovine. Hefferna, S.; Modern Banking in Theory and Practice, John Wiley&Sons Ltd., Chicester 1996. str. 165.

rezultat događa se djelovanjem mnogih uzročnika i tada, kada je u pitanju poduzeće, nastaju velike poteškoće za vjerovnike, vlasnike i djelatnike. Međutim, kada se u poslovanju banke utvrdi negativna neto vrijednost aktive u odnosu na pasivu, posljedice općih gubitaka nastalih zbog propasti banke snose svi koji su u nju ulagali, a povećava se i izloženost drugih banaka istoj opasnosti.

Utjecaj na ograničavanje broja bankrota banaka, od tridesetih do osamdesetih godina ovog stoljeća, u velikoj se mjeri ostvarivao regulacijom poslovanja banaka. Ograničenja s obzirom na rizike koje mogu preuzeti (podnijeti) neophodni je minimum regulacije kad su u pitanju banke. Briga za solventnost banke odnosno smanjenje opasnosti od propasti banke putem prudencijalne regulative u krajnjoj liniji povećava sigurnost deponenata i klijenata banke a time i povjerenje u ukupni bankovni sustav. I u slučaju kad je deponent u stanju procijeniti vrijednost bankine aktive u odnosu na pasivu, to je samo trenutačno, jer se mnoge okolnosti koje su bitne za procjenu također mogu promijeniti. Isto tako podaci koji su bitni i potrebni za pravilnu procjenu bančinog financijskog stanja također mogu biti promjenjivi ili/i nepristupačni javnosti. Dakle, deponenti banke u zaštiti svojih interesa imaju mnogo više poteškoća nego li klijenti u drugim djelatnostima. Ove činjenice nadovezane na povijest gubitaka koje su deponenti pretrpjeli, prije uvođenja instituta osiguranja depozita, dovoljno objašnjavaju razloge za pritisak javnosti da obavljanje bankarskih aktivnosti bude strožije/potpunije regulirano.

Ono što bankarima izgleda kao uvijek prisutno u zahtjevima regulatorno-nadzornih vlasti jeste zahtjev za osiguranjem više kapitala odnosno za jačanjem kapitalne osnovice banke jer samo dobro odnosno adekvatno kapitalizirana banka može podnijeti rizike poslovanja bez da u pitanje dođe solventnost banke.

3.2. Osiguranje likvidnosti depozitne institucije

Radi urednog poslovanja banaka pojedinačno i stabilnog funkcioniranja sustava kao cjeline regulativom poslovanja banaka neophodno je propisati obvezu održanja likvidnosti na razini dostatnoj za podmirenje preuzetih obveza i prema vjerovnicima i prema zajmotražiteljima. Ako se, inače solventna, banka nađe u okolnostima bez dovoljno gotovine (ili trenutno unovčive imovine) za pokriće kratkoročnih dospjelih obveza, tada dolazi do krize likvidnosti koja u konačnici može ugroziti i solventnost banke. Zatim, ako u više banaka istodobno dođe do krize likvidnosti deponenti će stanje shvatiti kao da su banke na rubu insolventnosti (bankrota). Tada počinje uništavajući juriš na banke koji dovodi do njihove stvarne insolventnosti ako nisu u mogućnosti osigurati likvidna sredstva za ispunjenje svih zahtjeva deponenata tijekom juriša. Ako bi pitanje likvidnosti bilo prepušteno procjeni samih banaka, tada bi nelikvidnost zasigurno bila češća pojava i veća opasnost po stabilnost sustava. Stoga je cilj, regulacijom ovog dijela bankovnog poslovanja, obvezati banke na održavanje likvidnosti na razini koja je dovoljna za pokriće/namirenje dospjelih, ili nekoliko dana unaprijed najavljenih, potraživanja svojih deponenata.

Od likvidne do kapitalne insolventnosti vrlo banka dospije za vrlo kratak period stoga ni jedna regulatorno-nadzorna vlast pitanje likvidnosti ne može prepustiti samim bankama.

3.3. Izgradnja ekonomski djelotvornog i konkurentnog financijskog sustava

Sve veću djelotvornost sektora bankarstva moguće je ostvariti ako se bankovnom regulacijom uspostavi regulatorni okvir unutar kojeg će pokretačka sila - konkurencija - poticati inventivnost banaka u njihovim operacijama kao i pri kreiranju novih usluga i na taj način gospodarstvu osigurati adekvatan stupanj bankovnih usluga po cijenama koje su tehnički i alokativno efikasne.⁸

Kada je uspostavljen sustav u kome je prisutna konkurencija, banke mogu zadržati klijente samo ako razborito gospodare potencijalom kojima raspolažu. Ako banke sredstva deponenata i štediša ne pretvaraju u profitabilne zajmove, tj. svoju osnovnu funkciju ne obavljaju na djelotvoran način može doći do pojave društveno skupe "kreditne krize".

Uspostavljanje djelotvornog i konkurentnog bankovnog sustava i regulacija banaka ponekad su u suprotnosti. Zato reguliranje bankovnog poslovanja ne smije djelovati restriktivno na poslovanje banaka, niti smije svojim djelovanjem smanjiti njihovu konkurentnost prema gospodarskim subjektima koji su manje regulirani niti ometati njihovu sposobnost da kreiraju i pruže nove financijske usluge svojim klijentima. Naprotiv, reguliranje treba poticati bankovni sustav na brže prilagođavanje prilikama u gospodarstvu, promjenama tržišnih uvjeta, kao i napretku tehnologije, tj. što je moguće manje zadirati u komercijalno - poslovne prosudbe uprave banaka.

U slobodnom društvu silnice tržišta alociraju kredite i resurse. Regulator svojim mjerama kao ni centralna banka svojim ne bi smjela davati povlašteni položaj niti favorizirati banke određene veličine ili vrste u odnosu na druge. Koji su ciljevi najvažniji da bi njihovo ostvarenje trebalo poticati prilagodbom regulative, problem je s kojim se, zbog konfliktnosti samih ciljeva, suočavaju regulatori banaka. Rješenja, stabilnost, solventnost i likvidnost putem strožije i potpunije regulacije ili djelotvornost putem konkurencije i deregulacije izmjenično su prevladavali kroz pojedina razdoblja u prošlosti. Tako npr. tridesetih godina ovog stoljeća potaknuti iskustvom velike ekonomske krize zakonodavci prvi put regulativom uvode brojne mjere kako bi osigurali likvidnost i solventnost bankovnog sustava, a sve radi sprječavanja budućih bankrota banaka. Problemi nedjelotvornosti uvjetovani regulacijom postajali su sve izraženiji u sedamdesetim i osamdesetim godinama. Kao reakcija na takav slijed događanja smanjivan je utjecaj regulacije prestankom važenja određenog broja mjera i time bankama dana veća sloboda prilagođavanja na promijenjene tržišne uvjete. "Konkurencijsko ludilo" povećava djelotvornost, ali bankarstvo čini nestabilnijim i rizičnijim.

Rezultat rasprave provedene tijekom devedesetih godina o konfliktnosti ciljeva koji se žele postići bankovnom regulativom jest ubrzano kretanje prema sigurnijem bankovnom sustavu uz čvršće provođenje regulacije. Kreditna kriza banaka 1990. -1991. argument je tvrdnjama da je na ovaj način u stvarnosti stvoren manje djelotvoran sektor. Trajno opredjeljenje teško je pretpostaviti, a pravac kretanja u budućnosti ovisit će o mnogo čimbenika.⁹

U procesu izgradnje stabilnog bankovnog sustava vrlo je značajno pitanje postojanja i djelovanja tzv. zajmotražitelja u krajnjoj nuždi (domaćeg ili međunarodnog). Međutim

⁸ Banka je alokativno efikasna ako su cijene njenih usluga na razini graničnog troška pružanja posljednje jedinice usluge. Tehnička efikasnost podrazumijeva pružanje usluge uz najmanje moguće troškove resursa koje banka troši u procesu.

⁹ Miller, R.L. i VanHoose, D.; Moderni novac i bankarstvo, Mate d.o.o, Zagreb 1997., str. 228.-230.

opredeljenje da je neophodan zajmotražitelj u krajnjoj nuždi treba razlikovati od gledišta da će se spašavati pojedinačne zajmotražitelje ako postanu prezaduženi.¹⁰

4. TEORIJE REGULACIJE DEPOZITNIH INSTITUCIJA

Solventnost, likvidnost i djelotvornost bankovnog sustava su tri osnovna cilja na čije ostvarenje se može utjecati regulativom. Regulatori stoga često dvoje ostvarenje kojeg cilja regulativom podržati. O ponašanju regulatornih vlasti postoje tri osnovne teorije:¹¹

4.1. Teorija javnog interesa

Neovisna regulatorna tijela nepristrano promatraju situaciju (financijsku, makroekonomsku i dr.) u kojoj se nalaze banke na koje se regulativa primjenjuje i korisnici njihovih financijskih usluga. Proučavaju alternativne regulatorne politike i njihov efekt na javni interes odnosno ukupno blagostanje društva. Provode se samo one politike koje maksimiraju profitke društva kao cjeline. Pri odlučivanju interesi samih regulatora podređeni su javnim interesima.

4.2. Teorija zarobljavanja

Sasvim suprotnu teoriju od teorije javnog interesa postavio je nobelovac Georg Stigler. Prema ovoj teoriji korist od regulacije imaju samo oni koji su regulirani, tj. banke. Prema zastupnicima ove teorije banke nastoje imati / vršiti utjecaj na regulatorna tijela kako bi postigle povoljan položaj, tj. regulirani žele zarobiti svog regulatora kako bi postigli korist od regulacije. Banke to mogu učiniti neslužbenim “lobiranjem” regulatora, pružanjem “usluga” ili spremnošću da jednog dana zaposle regulatore kojim se za to ukaže potreba. Zbog toga regulatori ne žele sebe dovesti u situaciju da jednog dana rade u presotrogo reguliranoj djelatnosti.

4.3. Teorija javnog izbora

Prema ovoj teoriji, da bi riješili problem preklapanja s kojim su suočeni, regulatori će pokušati uspostaviti takvu regulaciju tržišta koja će bankama omogućiti ostvarenje profita na razini višoj nego u uvjetima potpune (savršene) konkurencije, ali na nižoj od razine koja bi se uspostavila na potpuno monopolističkom tržištu. Prema ovoj teoriji regulatori, iako ne preferiraju ni savršenu konkurenciju ni monopolizirano tržište, ne dopuštajući potpunu konkurenciju ipak omogućavaju bankama djelomičnu “monopolsku moć”.

¹⁰ Kindleberger, C.P. i Aliber, R.; Najveće svjetske financijske krize, Mate d.o.o, Zagreb 2006. str. 29.

¹¹ Miller, R.L. i VanHoose, D.; Moderni novac i bankarstvo, Mate d.o.o, Zagreb 1997. str. 253-254

5. JESU LI ZAISTA POTREBNE BILO KAKVE BANKOVNE REGULACIJE?

U raspravi je li bilo koja regulacija koja se odnosi na poslovne banke potrebna postoje i potpuno suprotna mišljenja. Prema mišljenju bankovnog eksperta Georga Benstona. "Možda je vrijeme da priznamo da su financijske institucije jednostavno biznisi sa samo nekoliko specifičnih obilježja koji zahtijevaju regulaciju."¹² Prema tvrdnjama ovog autora depozitne institucije ne bi trebale biti regulirane ništa potpunije nego ostale kompanije. Zašto? Benston tvrdi da povijesni razlozi za bankovnim regulacijama - zaštita bankovne sigurnosti i likvidnosti da bi se smanjio utjecaj bankovnih pogrešaka na ulagače i ekonomiju - danas više nisu relevantni. Zatim, bankovne pogreške i ostale prijetnje bankovnoj sigurnosti često proizlaze iz raznih regulacija koje su stvorene radi provomiranja bankovne sigurnosti. Tako npr. restrikcije na širenje banaka, potrebitost posebnog ovlaštenja za obavljanje pojedine vrste posla ili pružanja usluga itd. ograničavaju bankine mogućnosti na diverzifikaciju svojih operacija na cijelu zemlju zbog čega su nužno izložene lokalnim ekonomskim problemima.

Osiguranje depozita djelovalo je na mnoge banke ohrabrujuće pri odlučivanju o preuzimanju rizika, jer se očekivani dobiti dodatnog uzimanja rizika čine veći nego očekivani gubici. I povijest sugerira podatak da su u većini slučajeva, kada je banka propala, gubici deponenata, dioničara i zaposlenika bili manji nego oni povezani s ne-bankovnim biznisom koji je propao.

Iako je mnogo učinjeno za slobodno bankarstvo, mnogi ekonomisti i bankovni analitičari vjeruju da mnogo toga još treba učiniti ako želimo slobodnu konkurenciju banaka i pozitivne efekte koje ona donosi. Neki tvrde kako regulativa može katkad pojačati stimulaciju za rizičnu upravu, a nedovoljno razborita regulativa i labava kontrola jedan su od uzroka neuspjeha neke banke, u tolikoj mjeri koliko oni daju povoda za slabo upravljanje. Tržišna disciplina je uvijek dobar pratitelj, ali loša zamjena za bankovnu regulaciju i kontrolu. Ako se bankari drže pravne regulative, koja je u skladu s tradicionalnom bankarskom nepokolebljivom principijelnošću, tijelo nadzora će jedva trebati intervenirati. Međutim, ako bankari budu odstupili od pravila igre, nadzorno tijelo treba nametnuti i korektivne akcije za dobrobit i financijskog i realnog sektora. Navedeno podupire tezu da više regulative i kontrole prije vodi rješavanju problema nego što ih stvara. Međutim, treba napomenuti kako se regulativom i kontrolom ne mogu ostvariti čuda te da će uvijek biti bankovnih neuspjeha, iako brojčano manje i manje dubokih.

I pored razboritosti regulacije i nadzora nad poslovanjem banaka dolazi do problema potaknutih različitim uzrocima, ali najčešće je to kombinacija makroekonomske nestabilnosti, slabe profitabilnosti u poduzetništvu i lošeg upravljanja bankom.

¹²Federal Regulation of Banks - Analysis and Policy Recommendations, Journal of Bank Research, Winter 1983., p. 216-44 posebno p. 243.

6. ULOGA I CILJEVI SUSTAVA NADZORA I KONTROLE BANAKA

Kreatori ekonomske politike žele biti sigurni u stabilnost bankovnog sustava, ulagači u nedostatku informacija i vlastitih mogućnosti da bi utvrdili rizik ulaganja u banku trebaju zaštitu, te je interes za razvoj sustava nadzora i kontrole poslovanja banaka obostran. Iako etimološki riječi nadzor i kontrola nisu istog podrijetla često se smatraju istoznačnicama. U znanstveno stručnom tumačenju ta dva pojma se razlikuju u obuhvatnosti, pa nadzor (engl. supervision - nadziranje nad, nadgledavanje) obuhvaća i kontrolu i reviziju kao preostala dva oblika ispitivanja pravilnosti i vjerodostojnosti određenih pojava i procesa.¹³

Nadzor i kontrola poslovanja banaka, općenito rečeno, je sustav koji primjenjuje pojedina država radi postizanja dva temeljna cilja; održanja stabilnog i zdravog bankovnog sustava i osiguranja zaštite ulagača.

U sustavu razboritog nadzora banaka ne bi smjelo biti kompromisa radi uravnoteženja socijalnih i ekonomskih ciljeva koji su najčešće u suprotnosti.

Banke koje se nalaze u teškoćama, gotovo bez izuzetka, neće svojevolumno objaviti informacije koje bi štetele njezinu ugledu. Iako bi podaci sadržani u godišnjim izvješćima trebali iskazivati financijske poteškoće u kojima se banka nalazi, to se ipak u pravilu događa tek kada problemi postanu previše ozbiljni i kad ih je teško sakriti. Tada ih je, da bi se spriječio razorni bankovni slom, moguće riješiti samo uz velike troškove (u pravilu troškove proračuna). Stoga objavljena financijska izvješća banaka treba prihvatiti s rezervom, dok god iz njih proizlaze određena pitanja, na koje nema pravih odgovora.

Djelotvornim se sustavom nadzora i kontrole poslovanja u znatnoj mjeri osigurava obavljanje bankovnih poslova uz primjenu načela zdrave i sigurne bankovne prakse. Ako bi se poslovanje banaka odvijalo bez kontinuiranog nadzora i kontrole, banke bi bile u mogućnosti poslovati bez dovoljno kapitala i rezervi za pokriće gubitaka, prikrivajući gubitke iskazivanjem iskrivljenih podataka o svom poslovanju.

Banke najčešće iskrivljene podatke o svom poslovanju iskazuju putem skrivenih gubitaka ili dobitaka pomoću "kreativnog" računovodstva u dijelu: rezerviranja za gubitke po kreditima, priznavanja promjena vrijednosti investicija, ponovnim vrednovanjem imovine, obračunavanjem kamate na dospjele, a nenaplaćene kredite, iskazivanjem manjeg iznosa potencijalnih obveza itd.

6.1. Ciljevi nadzora banaka

U procesu izgradnje zdravog, konkurentnog i djelotvornog bankovnog sustava razborita regulacija i djelotvoran sustav nadzora banaka su međusobno komplementarni. Samo postojanje razborite regulacije još ne znači i njezinu odgovarajuću primjenu, a time niti postizanje očekivanih ciljeva regulacije. Kontinuirani nadzor i kontrola primjene i provođenja regulacije ima sljedeće ciljeve:

¹³ Klaić, B.; Rječnik stranih riječi - Nakladni zavod Matice Hrvatske, Zagreb, 1982., str. 733. i 931.

6.1.1. Održavati povjerenje u bankovni sustav i smanjivati mogućnost nastajanja gubitaka za male deponente

Glavna bankovna imovina je povjerenje javnosti. Banka je institucija čije se poslovanje temelji na tuđem povjerenju i vlastitom ugledu. Objavljivanje i najmanje vijesti o pogoršanju u poslovanju banke javnost obično shvati kao početak slabosti, što dovodi do smanjenja povjerenja. Gubitak povjerenja deponente navodi na povlačenje sredstava, što slabi bankovnu likvidnost ili na kompenzaciju rizika kroz visinu kamate, a to povećava troškove banke. Gubitak povjerenja u banku može potaknuti i pouzdane klijente-dužnike da svoje izvore financiranja osiguraju diverzificiranjem banaka, što smanjuje mogućnost sigurne zarade banke. Vrlo je važno održati povjerenje u bankovni sektor u cjelini, pogotovo deponenata malih iznosa, jer su oni sve brojniji i, nemajući dovoljno stručnog znanja i informacija o sigurnosti pojedine banke, povjeravaju svoju štednju na upravljanje onima za koje pretpostavljaju da su stručni i zaslužuju povjerenje. Deponenti donose svoje odluke uglavnom na bazi ponuđene kamatne stope i opće reputacije banke. Iako su efikasnije banke u mogućnosti dio rezultata te efikasnosti prenijeti i deponentima u obliku premije na važeće kamatne stope, ponuđena mnogo veća kamatna stopa od uobičajene znači izlaganje banke većem riziku. Ako deponent ulaže svoj novac kod banke koja mu nudi kamate znatno više od prosječnih sam preuzima rizik za sigurnost svoga uloga i nastanak gubitka.¹⁴ Sigurnost uloga po pravilu je u obrnutoj srazmjeri s visinom kamatne stope.

6.1.2. Zaštita državnog proračuna i agencije za osiguranje štednih uloga od gubitaka

Pogreške u vođenju poslovne politike banke koje nisu pravodobno uočene i poduzimanjem korektivnih mjera otklonjene mogu dovesti do nužnosti sanacije ili pak stečaja banke. U oba slučaja dio troškova past će na teret sredstva proračuna odnosno vladine agencije za osiguranje štednih uloga. Sva nastojanja nadzora su stoga opravdana, jer financijski poremećaji koji proizlaze iz slabog bankovnog sektora postaju teret vladi i društvu u cjelini jer utječu na sredstva proračuna ili/i inflaciju. Troškove bankovne krize s društvenog stajališta nije dovoljno mjeriti samo izdacima koje plaća proračun (porezni obveznici) već ih treba mjeriti i kroz troškove koje uzrokuje usporavanje stope gospodarskog rasta.

6.1.3. Utvrditi prirodu, osnovne uzroke i dubinu problema u bankama te poduzeti korektivne mjere

Provođenjem nadzora i kontrole poslovanja identificiraju se područja aktivnosti banke gdje postoje nedostaci ili u kojima banka ne udovoljava propisanim zahtjevima. Poduzimanjem korektivnih mjera banku se obvezuje da slijedi najbolju praksu i postupke koji su u bankarstvu poznati, i održava najbitnije pokazatelje i strukturu poslovanja u okvirima koji, prema dosadašnjim iskustvima, znače visok stupanj sigurnosti u poslovanju. Za djelotvornost nadzora sustav tzv. ranog upozorenja od posebne je važnosti jer je uzrok poremećaja u poslovanju bitno identificirati prije nego li nastali problemi postanu nesavladivi.

¹⁴ Korišten materijal: Haddon, J.; The Role of Banking Supervision - pripremljen za seminar o nadzoru banaka, Beč, travanj 1995.

6.1.4. Utvrditi pravilnost primjene zakona i podzakonskih propisa te točnost financijskih izvješća

U primjeni razborite regulacije potrebno je postupcima provjere izravno u banci potvrditi točnost svih informacija koje dostavlja / objavljuje management. Ako ne postoje jaka regulatorna ograničenja i razvijen sustav on-site kontrole izazovi upuštanja u “usklađivanje” pojedinih izvješća i bilance krajem izvještajnog razdoblja, radi prikrivanja prisutnih problema, mogu završiti propašću banke. Točnost izvješća podnijetih nadzornim vlastima ili dioničarima (osobito u zemljama gdje dionička prava nisu razvijena) često nije primarni cilj managementa banke. Objavljena financijska izvješća rijetko otkrivaju dovoljno podataka za identificiranje mogućeg problema, sve dok problem ne postane prevelik da bi se mogao skriti. Primjer takvog ponašanja managementa vidljiv je iz sljedećeg:

Propast Bankhaus I.G. Herstatt iz Njemačke 1974. godine rezultirala je, između ostalog, ponovnom analizom Herstatt-ovih objavljenih financijskih izvješća kao i izvješća 20-ak značajnih banaka koje su propale u nekoliko prijašnjih godina od strane velike banke iz New Yorka. Ova pažljiva analiza nije uspjela otkriti bilo kakve skrivene uobičajene elemente trenda koji bi se mogli iskoristiti za identificiranje rastućih financijskih poteškoća ovih institucija, čak i naknadnim pregledom. Ova banka je pretpostavljala da je Herstatt u problemima već 1973. godine, ali ne na osnovi financijske analize objavljenih izvješća, već na osnovi tržišnog “osjećaja” da Herstatt previše trguje, i na osnovi Herstattove spremnosti da ulazi u transakcije koje bi izbjegavale one ugledne institucije koje nisu primorane pokrivati neobjavljene gubitke visokim profitima.¹⁵

6.1.5. Zaštita ukupnog gospodarstva jedne zemlje utjecajem na stabilnost i sigurnost bankovnog sustava

Nadzor i kontrola poslovanja banaka pridonosi normalnom (sigurnom i stabilnom) funkcioniranju bankovnog sustava i time štiti cijelo gospodarstvo od posljedica bankovnih kriza. Međutim, provođenje nadzora i kontrole bankovnog poslovanja ne može biti potpuni osigurač stabilnosti banaka, jer poslovi banke često nose i rizike koji se ne mogu izbjeći. Nadzorom se ne mogu obuhvatiti svi rizici i pouzdanost raspoloživih informacija o stanju banaka nije uvijek potpuna. Niti uloga niti cilj nadzora nije zaštititi svaku banku od propasti, jer bi tad bila onemogućena selekcija putem konkurencije. Nestajanje nedjelotvornih sudionika tržišta pravilo je tržišnih gospodarstava koje jamči povećanje djelotvornosti i opstanak najboljih, te ga se ni u bankarstvu ne smije derogirati bilo kakvim nadzorno-kontrolnim mehanizmom koji bi nedjelotvorne štitio od propasti. Kada postavljaju specifične zahtjeve, nadzornici moraju imati u vidu da poduzimanjem bilo koje akcije vlastitim rješenjima zamjenjuju rješenja koja prirodno proizlaze iz tržišnih utjecaja. Oni stoga moraju biti sigurni u razloge radi kojih djeluju. Njihova intervencija opravdana je i nužna kada ograničava mogućnosti nastajanja općih gubitaka zbog propasti banke. I pored svijesti o pogubnim posljedicama propasti banaka za cijelo gospodarstvo nadzorom ili kontrolom se ne može ništa spriječiti kada, iz bilo kojih razloga, dođe do panike i masovnog podizanja uloga, financijske nediscipline, nelikvidnosti i opće gospodarske krize. Nadzorno-kontrolne vlasti ispunile su svoju osnovnu zadaću ako osiguraju da se problemi nastali u jednoj ili više banaka

¹⁵ Prema studiji: McNaughton, D. i Barltrop, C.,;Bankarske institucije na tržištima u razvoju, Washington 1992., str. 36.

ne prenesu na druge banke odnosno da, i pored propasti pojedinih banaka, bankovni sustav ostane stabilan.

7. ZAKLJUČAK

Pitanjem kako izgraditi likvidan, profitabilan, konkurentan tj. solventan i stabilan bankovni sustav bavit će se financijska i bankovna struka, regulatorne i nadzorne vlasti, specijalizirane međunarodne institucije i mnogi drugi sve dok postoji bankarstvo kao djelatnost.

Krajnja svrha i regulacije i nadzora (kontrole) poslovanja banka je u što većoj mjeri spriječiti štetne posljedice krize u bankarstvu (učestalost, intenzitet i dubinu) kako za vjerovnike banaka tako i za gospodarstvo koje banka opslužuje i u konačnici za porezne obveznike koji, kroz rashode proračuna, plaćaju svaki neuspjeh funkcioniranja banaka odnosno bankarskog sustava.

Prudencijalna regulacija i djelotvoran nadzor (kontrola) poslovanja banaka «dvije su strane iste medalje» koje su međusobno komplementarne u procesu izgradnje likvidnog, profitabilnog, konkurentnog tj. stabilnog bankovnog sustava i kao takve ih treba tretirati.

LITERATURA

Miletić, I.; Prudencijalna regulativa i nadzor banaka - magistarski rad, Ekonomski fakultet u zagrebu, Zagreb 1999.

McNaughton, D. i Barltrop, C.; Bankarske isntitucije na tržištima u razvoju - dio 2. - Washington 1992.,

Haddon, J.; The Role of Banking Supervision - pripremljen za seminar o nadzoru banaka, Beč, travanj 1995.

Federal Regulation of Banks - Analysis and Policy Recommendatins, Journal of Bank Research, Winter 1983.

Miller, R.L. i VanHoose, D.; Moderni novac i bankarstvo - Zagreb 1997.

Kindleberger,C.P. i Aliber, R.; Najveće svjetske financijske krize, Zagreb 2006.

NADZOR BANAKA I STABILNOST BANKARSKOG SUSTAVA

SAŽETAK

Bankarstvo je djelatnost koja, izravno i neizravno, utječe na dobrobit svake druge djelatnosti i gospodarstva kao cjeline. S druge strane, bankarstvo je djelatnost preuzimanja rizika immanentnih prirodi financijskih institucija. Bankarstvo danas prolazi kroz opsežne promjene u funkcijama i oblicima. Nastanak gigantskih banaka kroz konsolidacije i akvizicije, rastuća konkurencija nebankovnih financijskouslužnih poduzeća, internacionalizacija financijskih tržišta, multipliciranje usluga, promjene propisa i deregulacija, kontinuirane inovacije u informacijskoj tehnologiji i automatizaciji su promjene uvjetovane sve snažnijim trendom globalizacije. Bankarstvo zahtjeva i ljudske i tehničke vještine za razumijevanje rizičnih obilježja okruženja banke, identifikaciju i klasifikaciju rizika, njihovo mjerenje, kontrolu te uspostavu procedura i instrumentarija za smanjenje izloženosti rizicima kako bi mogućnost nastanka gubitaka bila svedena na minimum. Da bi se taj cilj kontinuirano ostvarivao u bankarstvu je neizbježna sve veća međudržavna suradnja kako u reguliranju tako i superviziji banaka i to od uvjeta za osnivanje i poslovanje banaka do trenutka prestanka poslovanja banke.

JEL: G20, G21, G28

Ključne riječi: *bank, bankarstvo, bankrot, bonitet, depozitna institucija, financijski sustav, financijska izvješća, gubitak, imovina, informacijska tehnologija, insolventnost, kapital, kontrola, konsolidacija, likvidnost, management, nadzor, prudencijalni, regulacija, rizik, solventnost, stabilnost, sigurnost, supervizija, štednja.*